

Podplukovník J. J.:

Zápolní obrana proti letadlům v Rakousku-Uhersku za války 1914—1918.

1914.

Při mobilisaci a pak i při nástupu rakousko-uherských armád na Balkáně a proti Rusku nebyla předvídána žádná opatření proti leteckým útokům. Letadlo bylo jen prostředkem zpravodajským, ne bojovým, ačkoli vzducholodi tehdejšího typu, jako Zeppelin, Schütte-Lanz, Parseval a pod., měly již takovou nosnost a akční radius, že by byly s to provést letecké útoky i na větší vzdálenosti.

Srbsko nebylo třeba, co se týče letectva, bráti v úvahu. Mělo jen 5 letounů a 1 upoutaný balon. Rusko nemělo sice letectvo na vyšším stupni vývoje než Rakousko-Uhersko, bylo však co do jeho počtu značně silnější: mělo 248 letounů (48 letek) proti 65 letounům (13 letkám)

rakousko-uherským. Zásady použití byly zhruba stejné: hlavním, ba téměř jediným úkolem letectva bylo zpravodajství.

Proto také nebylo třeba předvídat a organisovat speciální činnost proti letadlům. Tam, kde se letadlo u vojsk objevilo a kde to okolnosti dovolovaly, byla zahájena palba z pušek nebo z kulometů; tato, jsouc úplně improvizovaná, desorganisovaná a nahodilá, co se týče přípravy střelby, neměla jiného účinku, než že ohrožovala vlastní vojska tak, že musila být nakonec zakázána.

1915.

Rychlým rozšířením úkolů, jak se projevilo u letectva na západním bojišti, stalo se letectvo zbraní útočnou, která vyžadovala vzhledem k své účinnosti zvláštní organisace OPL.

Jarní ofensiva rakousko-uherských vojsk u Gorlice a následující po ní ústup ruské armády zajistily zvětšenou vzdáleností důležité prostory ve vnitru Rakousko-Uherska tak, že nebylo třeba provést zvláštní opatření proti nepřátelskému letectvu v zápolí, a to tím méně, že ruské letectvo nejevilo žádnou útočnou činnost na větší vzdálenosti a proti všeobecně významným místům.

Vypověděním války Itálii v květnu 1915 se situace pro Rakousko-Uhersko značně změnila, ačkoliv nejdůležitější prostor, Steinfeld, hlavní to ústředí válečného průmyslu, byl při tehdejší technické výkonnosti letadel do určité míry chráněn širokým a vysokým pásmem Alp.

Početní stav italského letectva u pozemní armády byl: 14 letek, 17 vodních letounů, 5 vzducholodí a 13 čet upoutaných balonů. Letecká základna byla pro armádní letectvo v severoitalské rovině naproti sošské frontě a pro letectvo HVOA u Benátek. Námořnictvo mělo k dispozici 28 vodních letounů, 2 vzducholodí a 1 upoutaný balon.

Cílem leteckých útoků byl přístav Terst, silniční uzel Kostanjevica (sev.-záp. od Terstu), železniční uzel Opčina (na sev. od Terstu), vesměs místa blízko za frontou.

Stálý vývoj letectva a nové zásady použití na francouzské frontě vynutily si koncem roku provedení různých plánů, jak předvídat a organisovat OPL. zápolí, především prostorů Vídeň—Steinfeld, Štýr (Steyer) a Most n. M. (Bruck) proti náletům od jihozápadu. Největší význam a důležitost měl ovšem Steinfeld, kde v okolí Víd. Nového Města byl soustředěn celý letecký průmysl, hlavně však průmysl výbušin. Vídeň jako hlavní město státu a sídlo hlavy státu a vlády byla na druhém místě; dále měl větší význam prostor Bruck (průmysl, rudy, uhlí) a Steyer (továrna na zbraně).

Vzhledem k nedostatečným vlastním zkušenostem byly studovány zkušenosti a nařízení pro OPL. zápolí v Německu a podle toho vypracován plán pro OPL. zápolí v Rakousko-Uhersku. Absolutní nedostatek aktivních prostředků však vyžadoval, aby „zmírnění účinků leteckých útoků, kterým není možno zabrániti“, bylo vedoucím heslem celé organisace, která se proto zakládala jen na použití pasivních prostředků OPL.

1916.

První nařízení, týkající se OPL. zápolí byla vydána v červenci. Obsahovala směrnice pro zřízení pozorovací a hlášené služby ve spojitosti s podobnou službou u armády v poli. V určité vzdálenosti od

fronty na Soči se pomýšlelo na umístění 2 linií hlásek podle německého vzoru od severoštyrských Alp až k hranicím Charvatska. Hlasky první linie hlásily své zprávy poplachové stanici (Flugnachrichtenstelle, Fl. Na. ST.) Škofja Loka (Bischofslack), která ihned zpravila poplachové stanice druhé linie Celje, Maribor, Judenburg, kam hlásily též hlasky druhé linie vlastní pozorování. Poplachové stanice druhé linie okamžitě zpravily velitelství TOPL. (Kommando des Heimatluftschutzes im Militärkommandobereich = velitelství zápolní OPL. pro oblast velitelství sboru), a to pro Štyrský Hradec (3. sbor) v Brucku n. M., pro Vídeň (2. sbor) ve Víd. Novém Městě.

Na severovýchodě mocnářství byla provedena jen místní opatření OPL. v důležitém prostoru Boryslav (nafta), která zůstala nezměněna v platnosti až do ukončení války.

Veškeré tyto složky OPL. zahájily svou činnost na podzim.

Uskutečnění narazilo však na značné obtíže. Často bylo nutno ve velkých výškách a daleko od komunikací provést stavbu domků pro hlasky, a to vzhledem na živelní pohromy v Alpách (laviny atd.) co možná pevných. Důstojníci a mužstvo byli určeni od náhradních těles dotčeného teritoriálního velitelství z personálu pro polní službu méně schopného a nebyli pro hláskou službu vůbec připraveni a školeni. Teprve po příchodu na místo určení seznamovali se s povinnostmi, které měli plnit.

Aby celá OPL. nebyla jen pasivní, bylo nařízeno, že se náhradní letky (Thalerhof u Štyrského Hradce, Víd. Nové Město, Fischamend, Parndorf), jakož i vyzbrojovací letiště (Aspern a Szombathely) při leteckých náletech do zápolí zúčastní obrany letouny, které budou mít pro tento úkol právě k dispozici. K zvýšení pohotovosti letounů pro OPL. bylo nařízeno, že se letiště určitou organizací spojení připojí k spojovací síti hláské služby a že na návštěvi „hlášení letců“ („Fliegermeldung“) mají hovory s místy letišť přednostní právo.

Příděl zvláštních stihacích letounů nebyl možný; stejně se nemohlo počítati s přídělem DPL. a KPL. k obraně průmyslových objektů a měst. Byl sice předvídan a vyžádán, avšak nebyl uskutečněn. Rakousko-Uhersko nemohlo dodatí dostatečný počet materiálu ani pro armády v poli a proto bylo možno jen postupně vybudovávatí OPL. zápolí s nejnutnějším materiálem, a to ještě způsobem nedostatečným.

Velké požadavky na průmysl, co se týče výroby nových děl všech ráží a druhů, nedaly se pro stále rostoucí potřebu na frontách odpovídajícím způsobem splnit. Tak bylo dodáno až do konce října 1914 asi 200 děl, pak do května 1915 celkem 378 (počítajíc v to i děla pro námořnictvo). Jakási organizace válečného průmyslu se však projevila teprve v roce 1915. Měsíční výroba v prvním pololetí 1915 byla 75 děl, v druhém 167 a teprve v roce 1916 dosáhla 264 děl, což odpovídalo spotřebě a požadavkům. Vrchol průměrné výroby měsíční, t. j. 288 děl, dosažený v prvním pololetí 1917, klesl však v stejné době 1918 na 128 děl.

Výroba kulometů rostla ještě pomaleji. V prvním pololetí 1915 činí průměrná měsíční výroba 250 kulometů, v druhém 400, v roce 1916 pak 526, v roce 1917 dokonce 1290 kulometů.

Celá organizace aktivní OPL. zápolí narazila z těchto materiálních důvodů i u vojenských velitelství často na neporozumění; hlavním důvodem bylo, že „ještě nebyl žádný letecký útok na zápolí proveden“.

Proto se kladl hlavní důraz na včasné alarmování větších měst a důležitých průmyslových podniků, které podle vlastních plánů měly tato „Ochranná opatření proti leteckým útokům“ provést.

Zvláštní potíže se jevily při organizování spojení. Všude se jevil odpor proti rušení práva neomezených meziměstských hovorů a nechťelo se uznati, že letecký útok je válečný čin, který vyžaduje podrobení civilních a státních zařízení v zápolí požadavků vojenským. Zákon, který by stanovil povinnosti orgánů OPL. v rámci spojení a pasivní OPL., nebyl připraven a nemohl býti vydán pro nepochopení zemských, městských a průmyslových orgánů a jejich zástupců v parlamentě. Tak žádaly továrny v Dolních Rakousích peněžitou náhradu za ušlý zisk při cvičebním leteckém poplachu, města žádala dodání sirén od vojenské správy a několik měst nechťelo ve vlastní působnosti organizovati pasivní OPL. civilního obyvatelstva jakožto věc příliš nákladnou a zbytečnou. Ministerstvo války žádalo proto dne 29. listopadu zvláštním výnosem od ministerstva vnitra provedení určitých příprav pro OPL. zápolí. Tyto první směrnice pro OPL. civilního obyvatelstva obsahovaly všeobecně:

1. Oznámení, že vojenská správa již nařídila určitá opatření a že je vzhledem k rozsáhlosti příprav nutno, aby i civilní OPL. byla včas připravena. Vojenská OPL. nemůže býti nikdy tak silná, aby sama znemožnila letecké útoky.

2. Nutnost spolupráce vojenských, státních a místních orgánů při organizování OPL. civilního obyvatelstva. Toho se má dosíci poučováním a poznáním účelnosti, nikoliv nařízeními a tresty.

3. Účel a provádění leteckých útoků proti zápolí (účel mravní; přerušování výkonnosti průmyslu a činnosti železnic), účinnost leteckých pum (proto z ulic do domů, pryč od oken, žádné shromáždění ani ve sklepích, nádrže páry, plynů a tekutin uvolnit, vedení s vysokým napětím vypnout!).

4. Znamení k poplachu: akustické signály spuštěné s jednoho místa. Žádné zbytečné hlucení, sluch jest nejdůležitější smysl k zjištění letadel. Signály nutno stanoviti v dohodě s vojenskými orgány.

5. Nedotýkat se střepin střel, při použití plynu musí zakročiti personál, který má plynové masky. Záchranné jednotky působí hlavně po útoku, kdy jest nebezpečí již menší a kdy je jich více zapotřebí.

6. Shromažďovat se a hromadit materiál (zvláště zápalný) se zakazuje. Záchranný materiál, hlavně hasičský, doplnit a udržovat. Orgány OPL. mají při náletech přednostní právo spojovací v telefonních ústřednách!

7. Proti nočním útokům je nejlepší ochranou tma. Zákaz silných světel, omezení normálního osvětlení na minimum.

8. Opatření na železničních drahách: zastřít světla proti pozorování shora, úplným zhasnutím by mohla vzniknouti neštěstí.

9. Pravděpodobný prostor útoků: Rakousko na jih od Dunaje a západní část Charvatska, čítajíc v to i Záhřeb.

V prosinci vydalo ministerstvo války výnos, že se k jednotnému vedení všech opatření OPL. v zápolí ustanovuje u velitele letectva ve Vídni zvláštní „velitel zápolní OLP.“ (Kommandant des Luftfahrzeugaabwehrdienstes im Hinterland).

1917.

Dnem 1. ledna zahájil velitel zápolní OPL. svou činnost. Byl velitelstvím letectva (Kommando der Luftfahrttruppen) podřízen ministerstvu války. Ohrožené území bylo rozděleno na tři oblasti: Štyrský Hradec, Innsbruck a Vídeň (teritoria sborů). V každé oblasti byl ustanoven velitel OPL. (důst. letectva) k lepší součinnosti letectva a pasivních prostředků OPL. a k dalšímu vybudování organisace. Tento oblastní velitel byl vojensky podřízen ZTV. (Militärkommando), jinak ve věcech OPL. veliteli zápolní OPL. ve Vídni.

Značné zvýšení leteckých sil v Itálii v zimě 1916—1917 (nově zřízeno 25 zpravodajských a 9 bombardovacích letek, 11 čet upoutaných balonů a 4 veliké hangáry pro vzducholodi), jakož i konstrukce dokonalejších strojů, které umožňovaly přelet Alp, vyžádaly si organisace OPL. pro Tyrolsko. Při tom si vyžádalo bavorské ministerstvo války, aby tato obrana byla připojena k zápolní OPL. Německa, na což působil též útok francouzského letce na Mnichov. V lednu dostala ústředna hlásné služby v Brucku n. M. rozkaz organisovati hlásnou službu v Tyrolsku a v březnu byly zřízeny „velitelství OPL. Innsbruck“, poplachová stanice tamtéž a hlásky na Brenneru a v Landecku. Poněvadž tyto dvě hlásky nestačily, bylo po dohodě s velitelstvím arm. skupiny Conradovy nařízeno, že etapní velitelství Feldkirch, Bludenz, Nauders, Pradl, Meran, Bolzano, Bressanone, Brunico, Sillian a Lienz hlásí veškeré přelety do vnitra Tyrolska poplachové stanici v Innsbrucku.

V dubnu byla konána společná porada v Mnichově, kde byla sjednána vzájemná spolupráce hlásné služby a se strany Bavorska vyslovena žádost o umístění hlásek ve Vorarlberku k zajištění loděnice zeppelinů ve Friedrichshafenu. Při této poradě měla též rak.-uh. hlásná služba prohlídkou poplachové stanice, působící již delší dobu v Mnichově, získati určité zkušenosti v zařízení hlásné služby. Stisknutím jednoho knoflíku v místnosti poplachové stanice v Mnichově bylo uvedeno 17 sirén na různých místech města v činnost a alarmovány veškeré baterie proti letadlům (9 cm polní kanony vz. 78 na improvisovaných lafetách, s náměrem 75%).

Na jaře byly umístěny první protiletadlové jednotky rakousko-uherské, a to po četách (8 cm polní kanony vz. 5 v improvisovaných lafetách na betonových podkladech, náměr 80°), na těchto místech: u Troifachu (továrna na střelný prach), Kapfenbergu (Böhlerovy železářské podniky), obě blízko Brucku n. M., a u Steyeru (továrna na střelné zbraně). 4 čety měly za úkol OPL. Steinfeldu a Víd. Nového Města.

Během doby se poznalo, že hlásky jsou sice s to pozorovati a hlásiti přelet nepřitele přes jihozápadní hranice zápolí, že se však nepřítel brzo dostane z evidence hlásné služby. Účelné použití aktivních prostředků, zvláště letectva, bylo tím znemožněno. Bylo nutno od lineárního umístění hlásek přejíti k pozorování prostorovému. Na začátku působilo ministerstvo války skrze ústřední traťové velitelství k tomu, aby personál železnic a železniční telegraf konal též hlásnou službu. Takto byl k dispozici dobře organisovaný a rozsáhlý aparát, avšak s omezením, „že vlastní služba nesmí tím trpěti“. Dále bylo v prostoru Lublaň, Kamnik, Beljak umístěním nových hlásek dosaženo větší hloubky

sestavy. Mimo to byla v Tyrolsku v červenci umístěna 1 hláska na Arlberku.

Pokus, doplniti činnost hlásné služby nahodilým pozorováním obyvatelstva, měl za následek časté neodůvodněné letecké poplachy a spíše hlásné službě škodil, než aby jí ulehčil. Ale i spolupráce četnictva a vojenských posádek narazila na značné obtíže, a to u onoho pro nedostatek dobrých spojení a školení v této službě, u těchto pro neustálé změny personálu.

Posunutí fronty více dopředu po bitvě u Caporetta zajistilo značně zvětšením vzdálenosti nejdůležitější část zápolí (vzdálenost Piave—Videň 420 km). Spojení teritoriální hlásné služby s armádní hlásnou službou narazilo na začátku na určité obtíže, fungovalo však brzy celkem rychle a spolehlivě. Mezi Terstem a Vídní bylo jedno Morseovo vedení hlásné služby úplně k dispozici. Pokusy s radiotel. spojením ukázaly určitou nespolehlivost.

Početní stav prostředků OPL. koncem roku 1917 byl tento:

A. Stíhací letectvo:

Vídeňské Nové Město	4 roje (Jagdstaffel) . . .	12 letounů,
Aspern	2 „ . . .	6 „
Thalerhof (Štyrský Hradec)	1 roj . . .	3 letouni
Szombathely	1 „ . . .	3 „
Parndorf	1 „ . . .	3 „
Fischamend	1 „ . . .	3 „
Celovec (Klagenfurt)	1 „ . . .	3 „
		33 letounů.

B. Dělostřelectvo protiletadlům:

Skup. OPL.	{	V í d e ň (pal. postavení: Rosenhügel, Schafberg, Leopoldsberg, Aspern, Laaerberg)	12 děl,
Vídeňské Nové Město		V í d. N o v é M ě s t o (Fischau, Felixdorf, střelnice Siegersdorf)	8 „
Skup. OPL.	{	Štyrský Hradec (četa I/22)	} 8 děl
Bruck n./M.		Kapfenberg (četa I/7)	
		Troifach (četa I/12)	
		Steyer (četa I/23)	
			28 děl

C. Hlásná služba.

1. Ústřední hlásné služby: Víd. Nové Město, Bruck n./M.

2. Poplachové stanice: Škofja Loka	21 hlásek,
Celje	7 hlásek,
Maribor	11 hlásek,
Judenburg	15 hlásek,
Innsbruck	3 hlásky,
57 hlásek.	

Pobyt hlásek v Alpách v zimě byl, protože přípravy byly učiněny včas, překonán bez zvláštních nehod. Dříví, shromážděné hláskami již v letních měsících, dále záložní zásoby potravin a jiných potřeb na 3 mě-

síce, právě tak jako výcvik hlásek v jízdě na lyžích se dobře osvědčily v dobách, kdy se normální zásobování soumary nedalo provést.

Pro pasivní OPL. civilního obyvatelstva, průmyslu a dopravy vydalo ministerstvo války předpis „Direktiven für den Luftfahrzeugabwehrdienst im Hinterland“ (směrnice pro OPL. v zápolí), sestavený ze všech až do té doby vydaných výnosů. Měl 8 částí:

1. Účel leteckých útoků.
2. Způsob leteckých útoků.
3. Útočné prostředky letadel.
4. Chování během leteckého útoku:
 - a) všeobecné zásady,
 - b) podávání zpráv postiženými,
 - c) chování ohrožených.
5. Trvalá ochranná opatření:
 - a) všeobecné zásady,
 - b) ztížení orientace pro nepřítel,
 - c) stavební ochranná opatření.
6. Opatření obrany:
 - a) pozorovací a hlášená služba,
 - b) prostředky obrany,
 - c) organizace OPL.
7. Opatření pro železnice a říční plavbu:
 - a) všeobecné zásady,
 - b) pozorování a hlášená služba,
 - c) vlaková služba,
 - d) staniční služba,
 - e) služba v topárnách a dílnách,
 - f) služba ve skladištích materiálu,
 - g) služba k udržování trati,
 - h) ochranná opatření říční plavby.
8. Chování při přistání letadel mimo letiště: letáky, legitimace letců.

1918.

Útok francouzského letce na Bolzano a krátce poté přelet italského letce dne 4. ledna ve výši 500 m, takže kanony proti letadlům mohly střeliti jen chvílemi, byl označen jako začátek častějších leteckých útoků na rakouské území již proto, že italské noviny žádaly odvetnou činnost za útoky rakousko-uherských a německých letců na města v severoitalské rovině.

Ale teprve 20. února ve 14 hod. 42 minut hlásí hláska na Brenneru nálet směrem na Innsbruck a ve 14 hod. 45 min. jest vyhlášen letecký poplach v městě. Krátce potom se objevily 4 italské letouny a svrhly 8 pum, a to 5 na nádraží a 3 do zahrad v blízkosti nádraží. Jeden letoun střelil z kulometů na 2 sanitní vlaky na nádraží, které však nebyly obsazeny. Výška útoku 300 m, pumy měly váhu 10 až 20 kg. Účinek: 1 mrtvý, 8 raněných, Materiální škoda: 1 vagon zničen, několik poškozeno. Vzniklý požár byl uhašen. Obyvatelstvo se chovalo proti všem nařízením. Hlášená služba etapních velitelství selhala úplně. Za odletu

střílely na letouny kulometry, umístěné na Isele, avšak bez účinku. DPL nebylo po ruce. Letky 11. armády byly sice alarmovány, ale nemohly odlet rušiti.

Útok měl však ten účinek, že se OPL v Tyrolsku budovala pak již rychleji. Již 21. února nařídilo min. války obhlídka pro umístění 18 nových hlásek k dosažení nezavislé hlásné sítě, což se brzo uskutečnilo. Ztrnulé oddělení pole od zápolí bylo přerušeno a teritoriální hlásná služba se posunula do zadní oblasti pole. Rozšíření si vyžádalo zřízení nové poplachové stanice v Landecku. Bylo uskutečněno zvláštní spojení výhradně pro hlásnou službu z Innsbrucku do Bregenzu a do Bolzana a odtamtud údolím Adige k připojení hlásek až do Landecku. Mimoto se připojila linie hlásek ve Vorarlbersku k hlásné službě Německa. Takto bylo dosaženo souvislé organizace hlásné služby od Bodamského jezera počínaje přes Bolzano, hranice Korutan až po Škofja Loku, kde se připojila na zvláštní místní hlásné okruhy, které byly vybudovány asi na 30 km kolem Gorice, Terstu a Pulje. Druhá linie hlásek vedla na všeobecné čáře Wörgl, Judenburg, Celje, Gorjanci, kde se připojila k místnímu hlásnému okruhu u Rjeki (Fiume). K zajištění Steinfeldu byl mimo to zřízen hlásný okruh, který se začínal u St. Pöltenu a vedl přes Semmering až k hranicím Uherska.

Spolupráce teritoriální hlásné služby s námořní hlásnou službou byla bezvadná. Zato pokulhávala spolupráce s armádní hlásnou službou. Ani zřízením zvláštních styčných důstojníků pro OPL u armádních skupin Borojevičovy a Conradovy nebylo zaručeno hladké spojení a tím včasné odevzdání hlášení letců. Nutná mez mezi polem a zápolím byla překážkou ve vzduchu nepřekonatelnou. V zápolí, kde se dvojité podřízení OPL pod ZTV. (Militärkommando) a pod velitele zápolní OPL nejevila jako řešení výhodné, ale kde se přece kompetence dala dosti přesně stanovit, chyběl pro spolupráci mezi armádami a zápolím ústřední orgán u HVOA., který měl řídit tuto nezbytnou součinnost. Bombardovací letectvo, prostředek rychlý a útočící v prostoru, vyžaduje přísné centralisace celé rozsáhlé organizace OPL.

V Bregenzu došly 2 čety DPL a 5 čet KPL. pro město Innsbruck a muničním skladištím ve Fortezze (asi 800 vagonů střeliva) byla přidělena 1 baterie DPL a 1. rota KPL. Mimo to byla 1 četa speciálních děl proti letadlům 10. armády podřízena veliteli skupiny OPL ve Fortezze. Zároveň byla po četnějších nepřátelských náletech zesílena zřízená již aktivní OPL. přidělením většího počtu pozemních prostředků OPL. Aby důstojníci DPL. byli školeni teoreticky i prakticky, byli přidělováni střelecké škole dělostřelectva armádní skupiny Borojevičovy ve Spilimbergu (na záp. od Udine), která v Sequalsu zřídila zvláštní kursy pro DPL. Zřízením školy pro stíhací letectvo ve Víd. Novém Městě a přidělením několika stíhacích letounů k náhradním letkám získala dosavadní pouhá obrana možnost k vzdušným protiútokům, alespoň ve skrovných rozměrech.

V létě byl početní stav pozemních prostředků OPL v zápolí přibližně tento: více než 100 hlásek, 14 poplachových stanic a 3 ústředny hlásné služby, 30 baterií po 4 dělech a po 4 KPL., 6 rot KPL. po 16 kulometech (celkem asi 120 děl a 220 KPL.); 2 roty ochranných balonů po 35 balonech v Pulji a v Tivatu (u Kotoru), 2 další (1 pro Steinfeld) se začaly zřizovati.

Zápolní OPL. podala v létě několik výkonů, které svědčily o účelnosti organisace: tak v Tyrolsku, kde byl útok na Friedrichshafen zne-možněn již na rakouském území, dále při útocích na Innsbruck (dne 16/8, 31/8, 8/9), jakož i na Fortezzu, Villach, Lublaň, Lienz atd.

9. srpna se objevila skupina 7 italských letounů pod vedením Gabriela d'Annunzia — neohlášená hláskou službou — nad Vídní. Svrhla letáky a vracela se nerušeně domů.

Okamžitým vyšetřením bylo zjištěno, že skupina letounů při přeletu prostoru u Gorice byla zpozorována 4 hláskami teritoriálními a 1 hláskou námořní hlásné služby a také hlášena poplachové stanici. Hlášení poplachové stanice proběhlo během 10 minut, to jest 2 hodiny před příletem nad Vídeň, ústřednami hlásné služby v Brucku a ve Víd. Novém Městě. Dozorčí důstojníci spoléhali na telegrafisty, ti zase na Morseovy aparáty, které hlášení sice převzaly, avšak nemohly nahraditi lidskou činnost. Při přeletu fronty bylo na skupinu silně střídáno armádním DPL., ale odlet nebyl hlášen zápolní OPL. Od Celovce až do Víd. Nového Města byl nálet proveden nad mraky, které byly rozprostřeny nad Alpami. Hlášení muničního skladiště ve Sv. Vítu o podezřelém motorovém zvuku byl proti vydanému nařízení poslán dále železničním telegrafem teprve o 2 hodiny později.

Jakmile se objevily letouny z kouře a mlhy nad Vídní, byly baterie alarmovány, ale než se poznalo, že jde o italské letouny, byly tyto letouny již na zpáteční cestě, takže palba nebyla ani zahájena. Stíhací letectvo ve Víd. Novém Městě bylo alarmováno a startovalo za 10 minut, neuvidělo však pro špatnou viditelnost žádný letoun, ač by pravděpodobně, i kdyby je bylo uvidělo, nebylo s to dohoniti modernější a rychlejší stroje italské. Odlet byl proveden přes Štyrský Hradec, Lublaň a Grado do Padovy, odkud skupina podle údajů jednoho letce, který byl u Víd. Nového Města donucen přistati, v 5 hod. 50 minut startovala. Stíhací letci u Štyrského Hradce startovali včas, nemohli však žádného italského letce zpozorovati. Jen baterie u Lublaně vypálila několik ran na skupinu, která se ve větší vzdálenosti a ve veliké výšce pohybovala na jihozápad. Cesta 1200 km byla při zásobě pohonných látek na 7 hodin 20 minut vykonána během 6 hodin 50 minut.

Nálet jest příkladem, jak špatné plnění povinností jednotlivci, ježoz se dopustí třebas jen jednou, vyřadí ihned celou organizaci hlásné služby a jak povětrnostní poměry a nálet ve velikých výškách ulehčují provedení leteckých útoků, a konečně i ukázkou, jak dlouhá nečinnost ochromí pozornost hlásné služby, která proto musí být pod stálou kontrolou. Mimo to vidíme, jak se u stíhacího letectva, není-li řízeno se země na základě nepřerušovaného sledování nepřítele hláskou službou nad celým územím státu, zmenšuje možnost setkání s nepřítelem na pouhou náhodu.

P o n á l e t u d'Annunzio v ě přišel nový život do celé OPL. Materiál byl povolen ve velkém počtu a také personál dodán, jak to jen poměry dovolovaly. Na základě různých zpráv se očekávaly další útoky na Tyrolsko. Proto bylo umístěno 8 nových hlásek, v Brunneku pak a v Sterzingu byly zřízeny poplachové stanice.

Začátkem z á ř í byla zesílena OPL. v Innsbrucku o 1 baterii, což dovolilo přemístiti 1 četú DPL. k ochraně karbidové továrny v Matri (jižně od města) a k elektrárně města Innsbrucku na řece Sill.

Až do konce roku 1918 bylo předvídáno zvýšení počtu DPL na 800 děl z adaptovaných polních kanonů. Důležité objekty byly letectvem fotografovány a podle těchto snímků bylo pak provedeno maskování. Hlášky dostaly lepší dalekohledy, zkoušely se i naslouchací aparáty; prozatím byly postaveny do kuželových jam asi 180 cm hlubokých. Pro budoucí potřebu byl zřízen speciální kurs u námořnictva v Pulji.

Po zhroucení bulharské fronty začalo se organisovati prodloužení hlásné služby přes Chorvátsko a Slavonii až do Banátu. Objevily se nové obtíže, které vyžadovaly jednotného řízení, jako kompetenční spory s ministerstvem honvédů na území Maďarska, jazykové nesnáze vzhledem na to, že úředním jazykem pošt a telegrafů byla maďarština, již zase veliká část personálu hlásné služby neovládala, a pod. Proto byla celá zápolní OPL., podléhající do té doby ministerstvu války ve Vídni, podřízena přednostovi letectví (Chef des Luftfahrwesens) u HVOA. a takto konečně dosaženo jednotného řízení spolupráce (ještě ne velení) prostředků OPL. jedním orgánem, místo až dotud praktikovaného dohodování ostatně málokdy dosaženého koordinovaných velitelů.

V této době však, dříve než se mohlo nově zřízené velitelství nějak uplatnit, nastával již konec války.

Literatura.

Mjr. Möller, „Der Heimatluftschutz Österreich-Ungarns im Weltkrieg“. Pplk. Feuerstein, „Der Heimatluftschutz in Tirol während des Weltkrieges“. Služební předpis rak.-uher. ministerstva války, „Direktiven für den Luftfahrzeugabwehrdienst im Hinterland“ (1917). Gen. Bompiani a mjr. Prepositi: „Le ali della guerra“.

Major gšt. Karel Vondráček:

První použití našeho letectva.

Výňatek z autorova rukopisu: „Boje na Těšínsku r. 1919.“

Po státním převratu byli jsme nejchudší v letectvu. Válka hrozící na Slovensku a boje o Těšínsko budily obavu, že vojenské správě nepostačí spojovací prostředky. Nebylo také divu, neboť vše, co bylo do října 1918 vyrobeno v zápolí, bylo odváženo na rozlehlé rakousko-uherské fronty, kde se spojovacím materiálem nešetřilo.

Voj. velitelé na Těšínsku a na Slovensku byli postaveni před úlohu, rozlousknouti tvrdý oříšek při řešení styku s nedostatečnými spojovacími prostředky. Štěstím bylo, že alespoň legionářské jednotky vojenské přivezly s sebou telefonní a telegrafní materiál a nebylo třeba je vyzbrojovati. Letecký materiál však přivezen nebyl.

Daleký průzkum byl však nutný, a k tomu mohlo být použito jen velmi skrovného leteckého materiálu, který byl po ruce.

První své boje jsme vedli na Těšínsku. Byly zahájeny 23. ledna 1919 a skončily 30. ledna večer příměřím. Velitel čs. operačního vojska na Těšínsku pplk. Josef Šnejdár, jakož i polský velitel plk. Fr. X. Latinik byli by potřebovali pro daleký průzkum alespoň několika letounů, aby si